

Самопожертва із заздрості

Олег Паламарчук

Сава і Богдан були спудеями Київської братської школи, обидва козацького роду, з одного міста, разом і жили в келії. Наука у школі велася штивно[3], старим надійним методом — за допомогою різки. Вчителі двічі не пояснювали. Найважче спудеям давалася латина, примушували цілі трактати античних мислителів заучувати напам'ять. А кому через голову не доходило, "переганяли розум" із заднього місця. Для цієї справи у класі завжди лежали намочені в розсолі різки.

Богдан, як справжній чорнокнижник, до півночі палив свічку. Саву це дратувало, бо він любив солодко поспати. Але приходив урок латини — і кожен одержував своє: Богдана ставили за приклад у навчанні, а Саву за невивчені уроки частували різками.

Заздрісно робилося лінивому спудеєві. Та й запраглося, щоб товариша хоч раз принизили, посікли різками.

Нагода трапилася. Сава по-змовницьки закликав до себе Богдана.

— Хочеш? — показав він товсту книжку.

— Рабле. "Гаргантюа і Пантагрюель", — прочитав Богдан. — Звідки у тебе це?

— А яке тобі діло? Хочеш чи ні?

Не піддатися такій спокусі Богдан не зміг. Дотепна книжка монаха Рабле знаменита по всьому світу. Скрізь її забороняли і всюди її читали, ніби навмисне. Навіть ті, що стерегли інтереси святої церкви, також читали, але нишком.

Десь і сон пропав у спудея. Час від часу він стримано пирскав у кулак — цікава книжка. А Сава тим часом постукав у двері до професора.

— Пане Ярошевичу, — пошепки пригугнявив хлопець, — щойно у одного спудея я побачив єретичну книжку.

— У кого це? — насупив брови професор.

— Богдана, того самого відмінника.

— Що ж, за таку цікавість він у мене покуштує різки! — обурився викладач. — Де він лишень узяв ту єресь?

— Пане Ярошевичу, — жалібно простогнав Сава, — це я йому ту книжку дав.

— Ти? — здивувався професор. — Навіщо тоді доніс, адже і тебе не мине різка?

— Ах, пане Ярошевичу, — зітхнув Сава-спудей, — задля того, щоб утерти носа спудею-відмінникові, і своєї спини не шкода!

З — Штивно — нерухомо, твердо, негнучко.